

Педагогічний моніторинг

Зміни стратегії управління процесом навчання, за якою акценти переносяться на особистість як суб'єкт навчальної діяльності поставили перед школою №57 проблему перебудови і підвищення ефективності педагогічного процесу, надання йому особистісно-орієнтованого характеру. Така перебудова обумовлюється спроможністю вчителя позбутися стереотипів, готовністю до перегляду власних поглядів, постійною самоосвітою та самовдосконаленням. Сучасний педагог, керівництво школи, повинні бути готовим до змін, здатним сміливо приймати педагогічні рішення, виявляти ініціативу, творчість. Проблема ефективності, результативності педагогічного процесу може бути розв'язана лише за умови забезпечення високої компетентності та відповідної професійної майстерності кожного педагога.

Якість освіти – поняття складне. Воно включає в себе рівень навченості школярів, міцність і глибину їхніх знань, практичних умінь, сформованість пізнавальних інтересів, інтелекту, особистісних якостей, світоглядної позиції тощо.

Питання систематичного контролю за рівнем якості навчально-виховного процесу є одним з головних в управлінні за ходом цього процесу. Без спеціального відстежування цього процесу за єдиною методикою важко уявити коректність дій вчителя в порівнянні з іншими вчителями й успішність засвоєння предметів учнями різних класів у паралелі, а спирання лише на накопиченість оцінок (навчальних досягнень учнів) за відсутністю чіткого розуміння, що таке навчальне досягнення, не дає можливості об'єктивно оцінювати діяльність, як вчителя так і учня.

“Оцінити” означає проаналізувати якісний стан об'єкта, кінцевий результат діяльності. З огляду на це об'єктивно визріла потреба створити досконалу систему оцінювання учня, педагога. Теоретичною базою для неї може слугувати загальна теорія оцінювання: “оцінити — визначити перспективи розвитку”, “оцінка – саморегуляція діяльності учня, педагога, школи”, “оцінити – визначити засоби, механізми досягнення кінцевої мети”, “оцінка – одна із форм управління для визначення перспектив розвитку”.

Застосовуючи моніторинг, можна виміряти й оцінити не тільки результати педагогічного процесу, а і якість та кількість перетворень у діяльності його учасників, чинники, що вплинули на ці зміни; виробити, прийняти та реалізувати

управлінські рішення щодо спрямування цих перетворень на заданий стандарт загальної середньої освіти.

Моніторинг (від. лат. monitor – застережливий, англ. monitoring - контроль) – поняття, яке було запозичено з техніки і означає постійне спостереження за будь-яким явищем, об'єктом з метою співвідношення його стану зі стандартом (еталоном).

У науковій літературі зустрічається різні види моніторингу, це - і біологічний, і екологічний, і медичний, і освітній моніторинг тощо. Визначення виду залежить від фаху дослідника, мети його дослідження.

Нас, як освітян, цікавить освітній моніторинг. Питання моніторингу освітнього процесу є предметом дослідження багатьох вчених. Так, наприклад, вчені В.Беспалько, С.Шишов і В.Кальней досліджують моніторинг якості освіти в школі; А.Майоров – аналізує моніторинг в освіті як науково-практичний феномен, частково: моніторинг – як форма пізнавальної діяльності; А.Дахін – моніторинг успішності та ефективності навчальної роботи; Г.Єльнікова досліджує моніторинг діяльності суб'єктів та об'єктів освітянського процесу; С. Подмазін розглядає загальні питання педагогічного моніторингу.

Внаслідок актуальності моніторингу в освіті у науковій педагогічній літературі зустрічається багато тлумачень цього поняття. Таке різноманіття в першу чергу пов'язано з тим, що має на меті автор у своїх дослідженнях. Однак аналізуючи зазначені тлумачення ми можемо виділити ті спільні риси, які притаманні їм усім. По-перше: моніторинг – це інформаційна система, яка постійно поповнюється; по-друге: моніторингові процедури обов'язково передбачають порівняння з будь-яким еталоном, стандартом, бажаною моделлю тощо; по-третє моніторинг включає розробку еталону та критеріїв його оцінювання.

Ми поділяємо точку зору Г.В.Єльнікової щодо розуміння цього поняття: моніторинг - супровідне оцінювання і поточна регуляція будь-якого процесу в освіті. Це система, яка складається з показників, об'єднаних в стандарт, методів їх розробки і постійного спостереження по цих показниках (стандартах) за станом та динамікою керованого об'єкту з метою його оперативної діагностики, випереджального визначення диспропорцій, вироблення та коректування управлінських рішень.

Особливістю освітнього моніторингу є рефлексія. За словником “рефлексія” – це осмислення людиною передумов, закономірностей і механізмів власної діяльності, соціального та індивідуального способу існування; самоаналіз. За

визначенням М.Заброцького, рефлексія – самопізнання у вигляді роздумів над власними переживаннями, відчуттями й думками. Завдяки їй учень може виявити свої здібності, отримати знання про своє незнання, спрямувати формування навчальної діяльності на бажаний результат.

Аналізуючи вищезазначене можна виділити етапи освітнього моніторингу:

Таблиця1

Етапи освітнього моніторингу

№	Етапи	Складові
1.	Зародження інформації	Визначення об'єкту управління
		Розробка параметрів розвитку об'єкту
		Розробка критеріїв оцінки заданих параметрів розвитку об'єкту
2.	Порівняння з еталоном	Проведення поточного контролю
3.	Регулювання	Рефлексія
		Корекція
		Скерування процесу розвитку об'єкту на бажаний результат

Учителі під час практичних і лабораторних робіт складають тести, контрольні роботи відповідно до загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів зі свого предмета, пов'язують їх зміст з виявленням компетентності учнів у навчальному матеріалі, сформованістю їхньої навчальної діяльності, рівнем інтелектуального розвитку школярів та їх навченості. Таким чином, визначення рівня навчальних досягнень учнів є одночасно і визначенням ефективності цілісного педагогічного процесу.

Основне завдання педагогічного моніторингу полягає в тому, щоб сприяти самоаналізу, самооцінці вчителем власної діяльності й спільної з учнями, батьками, громадськістю.

Функціями педагогічного моніторингу є оцінювання поточного стану діяльності педагога й учня, спостереження за динамікою цілісного педагогічного процесу

Система внутрішньошкільного педагогічного моніторингу в нашій школі представляє комплексну аналітичну систему за такими напрямками

1. Діагностика якості освіти .
2. Аналіз соціальних умов.
3. Аналіз змісту освіти.
4. Психодіагностика.
5. Аналіз педагогічної культури вчителя.
6. Медична діагностика.
7. Аналіз діяльності шкільних підрозділів.

Таким чином, педагогічний моніторинг є з'єднувальним початком соціологічного, психологічного та медичного моніторингу з метою одержання цілісного уявлення про особистість учня, що є дуже необхідним для нашої школи, яка працює за модульно – розвивальною технологією навчання

Такий комплексний підхід до вивчення особистості учня, учбової ситуації і педагогічного колективу направлений перед усім на осмислення реальних учбових можливостей: показника навченості, навчання, пізнавальних інтересів, мотивів учіння, а також на встановлення причин низької успішності окремих учнів, показника задоволеності учнів і вчителів освітнім процесом, емоційного стану учнів, характеру внутрішньошкільних взаємовідносин, педагогічної культури учителів.

Продуктивність учбового процесу залежить від багатьох чинників:

1. Мотивації учіння.
2. Потреби вчитися.
3. Вміння вчитися.
4. Працездатності учнів.
5. Об'єму учбової діяльності.
6. Регулярності навчання.
7. Активності і наполегливості в навчанні.
8. Стимулювання навчання.
9. Управління навчанням.
10. Уважність, дисциплінованість, усидливість.
11. Застосування знань на практиці.
12. Здібність до вивчення конкретних знань.
13. Потенційні можливості.
14. Складність учбового матеріалу.
15. Методи навчання.
16. Мислення при вивченні конкретних знань.
17. Особливості психічної діяльності.
18. Вид і характер навчальної діяльності.
19. Рівень навчальної підготовки.
20. Рівень загальної підготовки (ерудиція)
21. Час за який "повідомляються" знання.
22. Час закріплення знань.
23. Періодичність контролю і перевірки знань, умінь.
24. Обсяг і характер самонавчання.
25. Кількість навчального матеріалу.
26. Зміст навчального матеріалу.
27. Форма викладання знань.
28. Тип і структура навчального заняття.
29. Структура навчального матеріалу.
30. Психологічні умови навчання.
31. Засоби навчання.
32. Потенційні можливості педагога.
33. Вікові особливості учнів.

34. Екологічні умови.
35. Санітарно-гігієнічні умови.
36. Потреба в досягненнях.
37. Установка на продуктивність.
38. Педагогічні позиції.
39. Взаємонавчання.

Моніторинг навчально-виховного процесу в усіх напрямках дає можливість здійснювати аналіз, діагностику прогнозування і проектування дидактичних процесів.

Таким чином були поставлені цілі, завдання, обрано інструментарій і методики моніторингу якості навчання в школі.

Проведення педагогічного моніторингу почалося з усвідомлення і формулювання цілей його проведення. Ця мета поєднує усі наступні етапи обстеження і багато в чому визначають їхній зміст. Розробка етапів включає конструювання системи контрольних завдань і засобів збору додаткової інформації, організацію об'єкта контролю і проведення тестових зрізів, збір даних про виконання учнями контрольних завдань, обробку отриманих даних, аналіз і інтерпретацію результатів обробки. Усе це вимагає наявності в моніторингу визначеної динамічної спрямованості, яка виражається в типах обстеження або контролю.

1. Порівняльний характер моніторингу дає можливість порівняння навченості учнів і класів.
2. Пролонгований характер передбачає багаторазовий збір інформації протягом досить тривалого періоду з визначеним контингентом учнів
3. Констатуючий характер - обстеження, спрямоване головним чином на виявлення та опис стану знань учнів.
4. Діагностуючий характер – обстеження, спрямоване на встановлення причин виявленого стану знань учнів.
5. Прогнозуючий характер - обстеження, на підставі якого можна здійснювати прогнозування успішності навчання учнів у майбутньому, виходячи з можливостей на даний момент.

Педагогічний моніторинг за даними напрямком з успіхом заміняє поточний, тематичний і підсумковий контроль, і не тільки заміняє, але і дає набагато більший коефіцієнт корисної дії та має сенс, коли він має визначену логічно закінчену схему, початок і кінець, коли перед моніторингом поставлені конкретні цілі і після моніторингу зроблені конкретні висновки. Прийнято конкретні рішення і намічені шляхи реалізації рішень (Фактор № 23).

Педагогічний моніторинг ефективний тільки тоді, коли він

1. Доцільний.
2. Має чіткі цілі і задачі.
3. Спрямований на визначений об'єкт.
4. Систематичний і планомірний.
5. Форми і методи відповідають цілям і змісту.
6. Оперативний.
7. Колегіальний.
8. Об'єктивний.

Виходячи, з цього постулату, за **крапку** відліку в моніторингу якості навчання ми беремо

Шкільний тест інтелектуального розвитку (фактор № 20)

Мета: Визначення рівня інтелектуальної готовності до сприйняття навчального матеріалу, рівень інтелектуального розвитку **дитини**. Визначення рівня щодо якого ми будемо оцінювати результати діяльності **даної дитини**.

Інструментарій:

1. Тести **Кеттела**
2. Матриці **Равена**
3. Тести **Айзенка** (зорово-просторовий, словесний, **числовий**)
4. Тести IQ.

Методика проведення: Тестування учнів **проводиться** на початку навчального року **або** протягом місяця після надходження учня в школу. Тести **проводяться** й обробляються психологом. Результати заносяться в зошит класного керівника й індивідуальну картку учня.

Примітки: Це **крапка** відліку для конкретного учня, і подальші результати будуть **порівнюватися** не з результатами інших учнів, а з цим початковим. Саме це порівняння дасть реальну картину навчальних успіхів учня і вчителя.

Наступний етап

Нульовий контрольний зріз

Має характер, що констатує, **проводиться**, як правило, у перші тижні навчального року, **або** після прийому дитини до школи. Організація зрізу здійснюється викладачем, що **веде** даний предмет. Способи можуть бути різними: усний контроль, письмовий, тестовий і так далі...

Аналіз результатів нульового зрізу дає можливість вчителю

1. Вибрати адекватну методику навчання.
2. Сформулювати мотивацію учнів.
3. Організувати додаткові **заняття** для учнів, що показали незадовільні знання
4. Провести корекцію навчального графіка.

5. **Визначитися з графіком проведення проміжних зрізів.**

Безперервне відстеження вчителем якості навченості як навчальних груп, так і окремих учнів сприяє більш об'єктивному оцінюванню навчальних досягнень учнів, а це дозволяє вчителю здійснювати самоконтроль за своєю педагогічною діяльністю (Фактор №№ 9, 13, 14, 15, 19, 25, 26, 27, 39).

Рейтинг учнів за підсумками навчальних періодів

Мета: Проміжна оцінка діяльності учня і вчителя. Оцінка ступеня реалізації інтелектуального потенціалу учня.

Інструментарій

- Програма «Рейтинг». Вносяться підсумкові оцінки за період навчання, **виставлені** вчителем. На виході маємо інформацію:
 1. Успішність учня в **процентному вираженні**.
 2. Якість навчання учня в **процентному вираженні**.
 3. Рейтинг учня в класі.
 4. Рейтинг учня в паралелі.
 5. Рейтинг класу в паралелі.
 6. Список учнів з високим рівнем навчальних досягнень.
 7. Список учнів з високим і достатнім рівнем навчальних досягнень.
 8. Список учнів, які знаходяться на достатньому рівні навчальних досягнень і мають декілька оцінок середнього рівня.
 9. Список учнів, які мають початковий рівень навчальних досягнень з предметів.

Методика проведення: За вихідний матеріал беруться підсумкові оцінки учня за період навчання, тобто йде оцінка «миттєвих» знань, знань у даний момент часу. Результат обробляється машиною і видається всім учасникам **освітнього** процесу (учням, учителям, батькам, заступникам **директора**, директору) для порівняння, вивчення, і **вироблення рішень** на власному рівні

Відсоток успішності кожного учня показує **відношення** засвоєних на високому, достатньому, середньому рівнях предметів до **загального** числа предметів, які вивчаються. Відсоток якості показує **відношення** засвоєних дисциплін на високому та достатньому рівнях до **загального** числа предметів, які вивчаються.

Що дає:

1. Обнародування результатів серед учнів і батьків стимулює (фактор № 8) діяльність учня на заняттях (в школі) і вдома, забезпечує регулярність

навчання (фактор № 6), підвищує активність і наполегливість у навчанні (фактор № 7), що поступово переходить у потребу вчитися (фактор № 2) і частково мотивацію **навчання** (фактор № 1).

2. Порівняння підсумкового результату **з** результатом інтелектуального тесту, а, як правило, результат інтелектуального тесту набагато вище підсумкових оцінок, дає можливість класному керівнику, психологу, заступнику **директора з НВР**, вивчити причини не реалізації потенційних можливостей і намітити конкретні шляхи підвищення якості навчання конкретного учня (Фактор №№ 9, 13, 17, 30, 38).
3. Списки учнів (п.7,8) дають можливість заступнику **директора з навчально-виховної роботи** працювати над підвищенням якості навчання в школі.
4. Списки учнів з початковим рівнем навчальних досягнень потрібні заступнику директора з навчально-виховної роботи для **тієї ж** роботи
5. Порівняльний **графік** якості навчання дає можливість правильно приймати **рішення** про вибір класів для контролю.

Недоліки:

1. Оцінка суб'єктивна, **цілком** залежить від рівня об'єктивності і вимог **вчителя - предметника**.

Присутність **визначених недоліків** у контрольних зрізах проведених педагогами, не є таємницею, що окремі вчителі штучно занижують оцінки на початку навчального року, щоб показати результативність своєї праці, **або** навпаки дають «фору» **учням** і завищують результати, що змушує адміністрацію школи проводити незалежні контрольні зрізи

Директорські контрольні зрізи

Мета: Встановлення фактичного рівня навченості **учнів**, класів. Визначення “резервного” рівня знань **учнів**, класів. Визначення різниці між результатами контрольного зрізу й оцінкою **вчителів - предметників**.

Інструментарій

1. План проведення контрольних зрізів.
2. Тексти контрольних зрізів

Методика проведення:

1. Матеріал для проведення контрольних зрізів **готується** сторонніми **особами**
2. Тестування учнів (контрольний зріз) **проводиться** в присутності членів адміністрації школи за звичайною методикою.

3. Перевірка результатів тестування (контрольного зрізу) **проводиться** заступником директора разом з вчителем, що **викладає даний предмет**.

Що дає:

1. **Об'єктивну** (найбільш наближену до об'єктивного) оцінку "резервного" рівня знань учнів.
2. Кінцевий результат діяльності **вчителя**.
3. Оцінити об'єктивність виставляння підсумкових оцінок навчальних досягнень учнів конкретним учителем
4. Дозволяє відслідковувати інтелектуальний **ріст** кожного учня.

Примітки: Контрольний зріз має сенс **проводити** регулярно і через строго **визначені** проміжки часу. Цінність його саме в порівнянні результатів нинішнього зрізу **з** результатами попереднього, саме це порівняння дозволяє говорити про **щирі** результати діяльності й учня і вчителя. Методики проведення контрольних зрізів з одного **предмета** не повинні **мінатися** для того, щоб було **можливим** порівняння результатів. При невиконанні даної умови, проведення зрізу **утрачає** всякий **зміст**.

Недоліки:

1. Процес, психологічно важко **прийнятій** учителями, **вимагає** великої психологічної напруги для адміністрації школи.
2. Процес **трудомісткий**. Необхідно кваліфіковано підготувати контрольні завдання, з урахуванням багатьох особливостей предмета, **обсягу** навчального матеріалу, термінів проведення і т.д.
3. Процес, що віднімає багато **часу в** адміністрації школи на проведення, перевірку й аналіз результатів контрольного зрізу

Наявність саме цих **недоліків привело** нас до необхідності написання і апробації комп'ютерної програми «Директорські контрольні зрізи»

Буде передбачено, що програма з бази тестових питань за повним курсом предмета самостійно формулює завдання і виводить їх на екран. Перед початком тесту оператор встановлює кількість питань, необхідний час на виконання тесту і діапазон, з якого машина буде вибирати питання.

Учень вводить у програму своє прізвище, клас і прізвище **вчителі**, що **веде** предмет.

Машина забезпечить суцільно індивідуальний варіант контрольного тесту кожному учневі, видасть їмньому а **визначеному порядку** на екран, оцінить правильність відповіді, виставить оцінку за зріз, обробить **дані** всього класу і

сформує таблицю результатів по **класу**, по **предмету**, і конкретно за результатами роботи кожного вчителя.

Динаміка індивідуального *росту* учня

Для цього кожним класним керівником ведеться зошит індивідуального **росту** учня по кожному **предмету**, протягом **декількох** років. У зошит вносяться результати

- Тесту інтелектуального розвитку
- Підсумкові оцінки за різні періоди навчання
- Підсумки директорських контрольних зрізів
- Підсумкові оцінки за рік

Порівняння цих цифр дає яскраву картину динаміки змін результатів діяльності учня в процесі навчання

Розглядаючи таблицю факторів, від яких залежить успіх навчання учнів, ми бачимо, що, щонайменше, 50% мають пряме **відношення** до вчителя. Тому **проводити** моніторинг навченості учнів і не розглядати ефективність діяльності **вчителя** просто неможливо і не потрібно.

Рейтинг учителів за підсумками навчальних періодів

З **тієї** ж бази даних (оцінки за підсумками навчальних періодів, за підсумками контрольних зрізів) **вибудовується** рейтингова таблиця вчителів з урахуванням розподілу предметів по шкалі труднощів. Рейтинг учителів по групах предметів. Інформація отримана в такий спосіб використовується для стимулювання діяльності **вчителя**, спонукає **його** працювати на кінцевий результат – рівень “резервних” знань учня. Порівняння результатів підсумкових оцінок і контрольного зрізу змінює **мету** роботи **вчителя**.

Адміністрація, виходячи з аналізу результатів рейтингу учнів і рейтингу вчителів за кілька періодів, має можливість більш якісно і цілеспрямовано організувати внутрішкільний контроль і роботу з надання методичної допомоги вчителю.

Таким чином, напрошується наступний **вид** моніторингу навчального процесу:

Якість викладання моніторинг навчально-виховного процесу **повинний** бути **науковий**. Лише тоді, **коли** підсумки моніторингу можна **одержати** в цифрах, можливе порівняння, а будь-який аналіз робиться на порівнянні

- Схема аналізу уроку

Схема психологічного аналізу уроку.

□ **Облік** відвіданих уроків

Аналізуючи **дані** цього методу дослідження навчально-виховного процесу адміністрація школи виділяє групу вчителів, що потребує посиленого контролю **або** методичної допомоги. **Визначити** яку допомогу необхідно зробити вчителю допомагає моніторинг **професійної компетентності вчителя**.

Відомо, що однієї із самих актуальних управлінських проблем у школі є керівництво професійним ростом педагогів, створення умов для творчого розвитку кожного вчителя. Плануванню роботи з педагогічними кадрами передують робота, зв'язана з з'ясуванням професійних утруднень, проблем, що виникають якої-небудь групи вчителів школи. Щоб виявити існуючі проблеми, а так само допомогти вчителю перебороти труднощі аналізуються результати аналізів відвіданих уроків і анкети по визначенню рівня готовності вчителі до участі в сучасному навчально-виховному процесі.

Вся інформація надходить до нас у результаті перерахованих вище методів діагностики (рейтинг учнів, контрольні зрізи, рейтинг учителя, якість викладання, психологічний аналіз уроку) служить достатнім матеріалом для моніторингу **професійної майстерності педагога**.

Свій відбиток на результати процесу навчання накладає психологічна обстановка в школі, психологічні умови навчання. Для створення сприятливих психологічних умов сприятливому підвищенню інтелектуального рівня учнів у школі існує психологічна служба

Для конструювання своєї діяльності по **виконанню** соціального замовлення школи психологи **проводять** систематичний моніторинг психологічного комфорту в школі, **класі**, на конкретному занятті. Цей моніторинг **проводиться** по наступних **напрямах**:

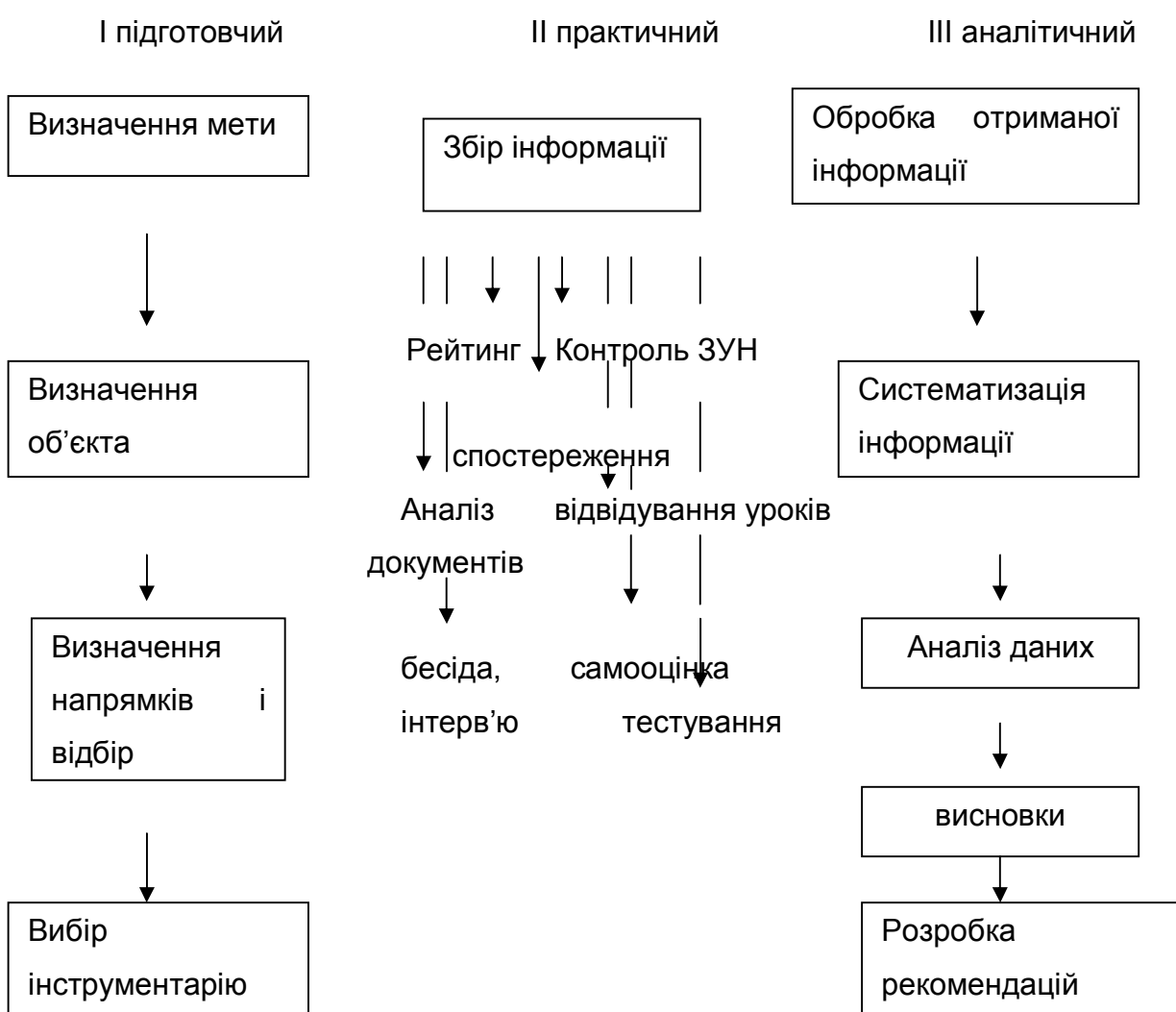
1. Адаптація учня в школі.
2. Інтелектуальна готовність учня на сприйняття навчального матеріалу.
3. Потенційні можливості учня.
4. Рівень мотивації **навчання**.
5. Рівень психологічного комфорту на занятті.
6. Рівень **уваги**, дисципліни і посидючості
7. Особливості психічної діяльності учня.
8. Причини неуспішності, **утруднень** у навчанні.
9. **Установка** на продуктивність і завзятість у досягненні **мети**.

Отже, проведення моніторингових досліджень здійснюється у 3 етапи

I етап – підготовчий, який передбачає постановку мети, визначення об'єкта, встановлення термінів проведення, вивчення відповідної літератури;

II етап – практичний, суть якого полягає у зборі інформації шляхом спостережень, співбесід, тестування, анкетування, відвідування уроків, проведення позакласних заходів, контрольних робіт;

III етап – аналітичний, під час якого відбувається аналіз і систематизація отриманої інформації, розробка рекомендацій і пропозицій щодо подальшого періоду, формулюються висновки.

ВИКОРИСТАННЯ РЕДАКТОРА EXCEL ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНЯ

На сучасному етапі розвитку освіти все більш чітко усвідомлюється необхідність здійснення особистісної орієнтації педагогічного процесу на основі створення реальних умов для інтелектуального, соціального, морального розвитку особистості, врахування його психофізичних можливостей. Одним із шляхів розв'язання вищезазначених завдань є застосування такого засобу сучасного управління як освітній моніторинг.

Аналізуючи наукові джерела ми дісталися висновку, що освітній моніторинг це інформаційна система, яка постійно поповнюється завдяки безперервності відстеження певного об'єкта управління за виділеними параметрами та критеріями їх оцінювання, на підставі проведення поточного контролю, оцінки та корекції стану об'єкта, з метою прийняття оперативного управлінського рішення щодо прогнозування напрямків подальшого розвитку керованого об'єкта з урахуванням рефлексивного ставлення до цього всіх учасників освітнього процесу.

Під моніторингом розвитку навчальної діяльності учня ми розуміємо векторне відстеження динаміки змін, які відбуваються в суб'єкті діяльності з метою їх корекції та спрямуванню на бажаний результат. Інструментарієм для здійснення моніторингу виступає створення факторно-критеріальної моделі навчальної діяльності учня (еталону), на підставі якої і здійснюється процес відстеження та корекції.

Для створення моделі розглянемо поняття „навчальна діяльність”, яке ґрунтується на теорії діяльнісного підходу до навчання. Методологічною основою діяльнісного підходу є принцип єдності психіки та діяльності, що розроблено С.Л.Рубінштейном, О.М.Леонтьєвим. За цим принципом свідомість людини формується у її суспільній, за природою, діяльності .

Під навчальною діяльністю ми розуміємо активне опанування індивідом досвіду людства, з метою власної соціалізації. Це складне за своїм змістом та структурою явище. Вона формується тільки в спільній роботі вчителя та учня. Для якісного формування навчальної діяльності необхідно, щоб вона носила свідомий характер. Це можливо тільки тоді, коли навчальна діяльність є цілеспрямованою, вмотивованою, контрольованою.

Виділимо структурні компоненти навчальної діяльності спираючись на роботи В.В.Давидова, О.К.Дусавицького, Д.Б.Ельконіна: мотивація; цілепокладання; навчальні дії; контроль та самоконтроль; корекція та самокорекція; оцінка та самооцінка .

Зазначені компоненти виступають факторами за допомогою яких відстежується розвиток навчальної діяльності. Запропонована нижче модель (таблиця 1) використовується за допомогою комп'ютерної підтримки, яку розроблено у редакторі Excel. Сірі поля є змінними, білі постійними. Для підрахування загальної оцінки два останніх стовпчики містять формули.

Таблиця 1

Факторно-критеріальна модель навчальної діяльності учня ЗНЗ

№	Фактор	Вагомість - m	Критерії	Вагомість - v	Коефіцієнт відповідності - K	значення коефіцієнта відповідності	Часткова оцінка критеріїв	Часткова оцінка факторів
1	Мотивація $\Phi_1 = m_1 * (V_1 * K_1 + V_2 * K_2 + V_3 * K_3)$	0,23	1. Уміння визначати освітні потреби;	0,33	K1		0,00	0,00
			2. Уміння виділяти пріоритети;	0,33	K2		0,00	
			3. Уміння зв'язувати навчальні дії з власними інтересами	0,34	K3		0,00	
2	Цілепокладання $\Phi_2 = m_2 * (V_4 * K_4 + V_5 * K_5 + V_6 * K_6)$	0,21	4. Спроможність виділяти знання та вміння, які необхідні для розв'язання проблеми;	0,33	K4		0,00	0,00
			5. Уміння порівнювати виділені знання з наявними;	0,33	K5		0,00	
			6. Уміння виділяти допоміжні знання та вміння для розв'язання проблеми;	0,34	K6		0,00	

3	Навчальні дії $\Phi_3 = m_3 \cdot (V_7 \cdot K_7 + V_8 \cdot K_8 + V_9 \cdot K_9 + V_{10} \cdot K_{10} + V_{11} \cdot K_{11})$	0,21	7.Рівень сформованості загально навчальних умінь;	0,2	K7	0,00	0,00
			8.Спроможність виділяти нову інформацію серед інших знань та умінь;	0,2	K8	0,00	
			9.Уміння використання нових знань за зразком;	0,2	K9	0,00	
			10.Можливість творчого використання нових знань;	0,2	K10	0,00	
			11.Ступінь самостійного використання нових знань у життєвій та навчальній практиці;	0,2	K11	0,00	
4	Самоконтроль $\Phi_4 = m_4 \cdot (V_{12} \cdot K_{12} + V_{13} \cdot K_{13})$	0,11	12.Спроможність зіставлення нових знань з еталоном (стандартом, звітом вимог, алгоритмом дій тощо);	0,4	K12	0,00	0,00
			13.Спроможність визначення відхилень та невикористаних резервів у навчальній діяльності;	0,6	K13	0,00	
5	Самокорекція $\Phi_5 = m_5 \cdot (V_{14} \cdot K_{14} + V_{15} \cdot K_{15})$	0,12	14.Уміння проводити поточне коригування відхилень;	0,25	K14	0,00	0,00

			15.Спроможність самостійного спрямування своїх дій на результат шляхом включення визначених резервів у свою навчальну діяльність;	0,25	K15		0,00
6	Самооцінка $\Phi_6 = (V_{16} \cdot K_{16} + V_{17} \cdot K_{17} + V_{18} \cdot K_{18})$	0,12	16.Спроможність об'єктивно визначати свій наявний рівень навчальних досягнень;	0,25	K17		0,00
			17.Наявність рефлексивних дій із порівнянням власних та вчительських результатів контролю, корекції, оцінки;	0,25			
			18.Ступінь удосконалення учнем та вчителем продуктивності навчальної діяльності.	0,5			
Загальна оцінка в частках одиниці $\Phi_{\text{заг.}} = \Phi_1 + \Phi_2 + \Phi_3 + \Phi_4 + \Phi_5 + \Phi_6$		1					0,00

Якщо загальна оцінка в частках одиниці дорівнює:

до 0,5 – рівень розвитку навчальної діяльності не відповідає вимогам ЗНЗ

0,51-0,55 - початковий рівень розвитку навчальної діяльності

0,56-0,65 - середній рівень розвитку навчальної діяльності

0,66-0,75 - достатній рівень розвитку навчальної діяльності

0,76-1 - високий рівень розвитку навчальної діяльності

Отримані дані автоматично заносяться у таблицю та діаграми (див. таблицю 2, діаграми 1, 2) за допомогою яких можна відстежити динаміку розвитку як окремих компонентів навчальної діяльності так і її в цілому. Також відстежувати можна як окремого учня так цілий клас.

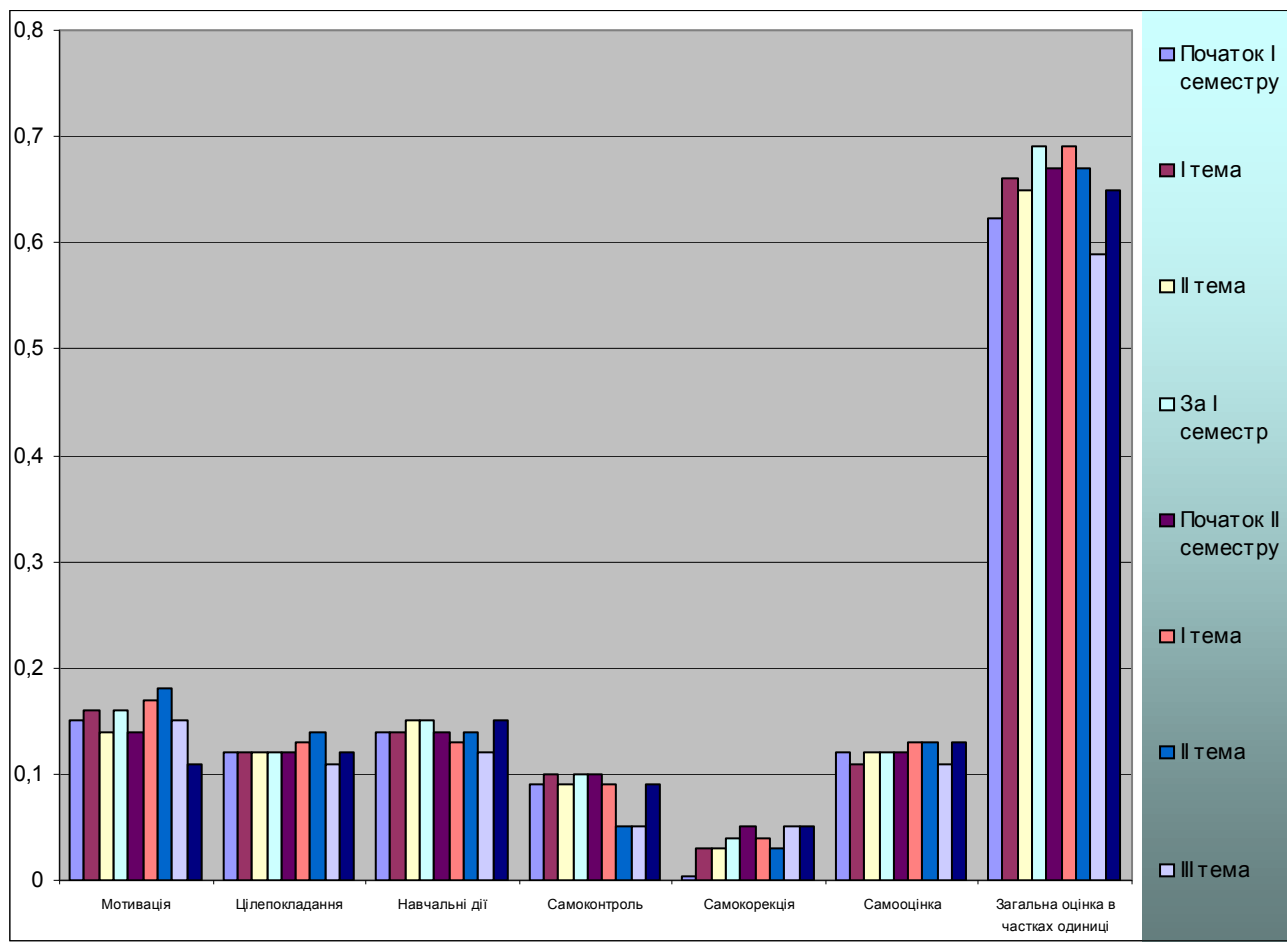
Таблиця 2

**Зведена таблиця часткової оцінки розвитку компонентів
навчальної діяльності учня ЗНЗ**

Часткова оцінка факторів за семестрами _____ навч. року									
Клас _____ ПІБ _____									
Поточна	Початок I семестру	I тема	II тема	За I семестр	Початок II семестру	I тема	II тема	III тема	За II семестр
0,16	0,15	0,16	0,14	0,16	0,14	0,17	0,18	0,15	0,11
0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,13	0,14	0,11	0,12
0,13	0,14	0,14	0,15	0,15	0,14	0,13	0,14	0,12	0,15
0,09	0,09	0,1	0,09	0,1	0,1	0,09	0,09	0,09	0,09
0,03	0,004	0,03	0,03	0,04	0,05	0,04	0,03	0,05	0,05
0,10	0,12	0,11	0,12	0,12	0,12	0,13	0,13	0,11	0,13
0,63	0,62	0,66	0,65	0,69	0,67	0,69	0,67	0,69	0,65

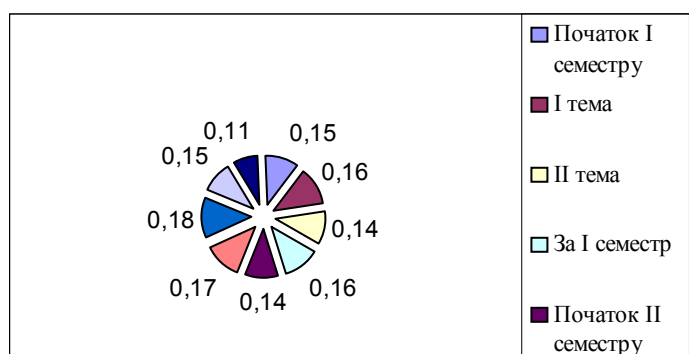
Діаграма 1

Розвиток компонентів навчальної діяльності учня ЗНЗ

Діаграма 2

Динаміка розвитку мотивації

За допомогою вищезазначених таблиць та діаграм відстежуються зміни (позитивні, або негативні), які відбуваються при розвитку навчальної діяльності

учня. Після аналізу отриманих результатів - робляться висновки, на підставі яких, у разі необхідності, проводиться коригування процесу формування як самої навчальної діяльності, так і окремих її складових, або створюються умови для самокорекції з боку учня, що є необхідною умовою оволодіння учнем прийомами самоорганізації.

За допомогою проведення моніторингових процедур суто інформаційне навчання обов'язково поступиться мотиваційному, коли на першому плані свідоме формування навчальної діяльності з боку учнів, а вчитель, відстежуючи процес, тільки допомагає їм у кожній конкретній навчальній ситуації використовувати всі можливості і розвивати власні здібності, отримуючи впевненість у своїх діях.

Необхідно підкреслити, що тільки учень, який чітко уявляє мету свого навчання буде творчо вчитися та активно опановувати зміст освіти доповнюючи його особистісною складовою. Такий учень зможе у навчальній діяльності не тільки виділити дію, а й відстежити процес її виконання, проконтролювати результат, відкоригувати його та оцінити. А це необхідна умова для забезпечення високого рівня навчальних досягнень учнів.

Список використаної літератури:

1. Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні. Монографія. – К.: ДАККО, 1999. – 303с.
2. Єльнікова Г.В. Основи адаптивного управління: курс лекцій. – К.: ЦІППО АПН України, 2003, 133с.
3. Лунячек В.Е. Управління загальноосвітнім навчальним закладом з використанням комп'ютерних технологій. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. К., 2002, 304 с.
4. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании. - СПб., 1998.
5. Полякова Г.А. Адаптивне управління навчальним процесом в умовах загальноосвітнього комплексу Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. К., 2002, 255 с.
6. Якіманська І. Особистісно орієнтована система навчання. // Завуч. – 1999. - №7.